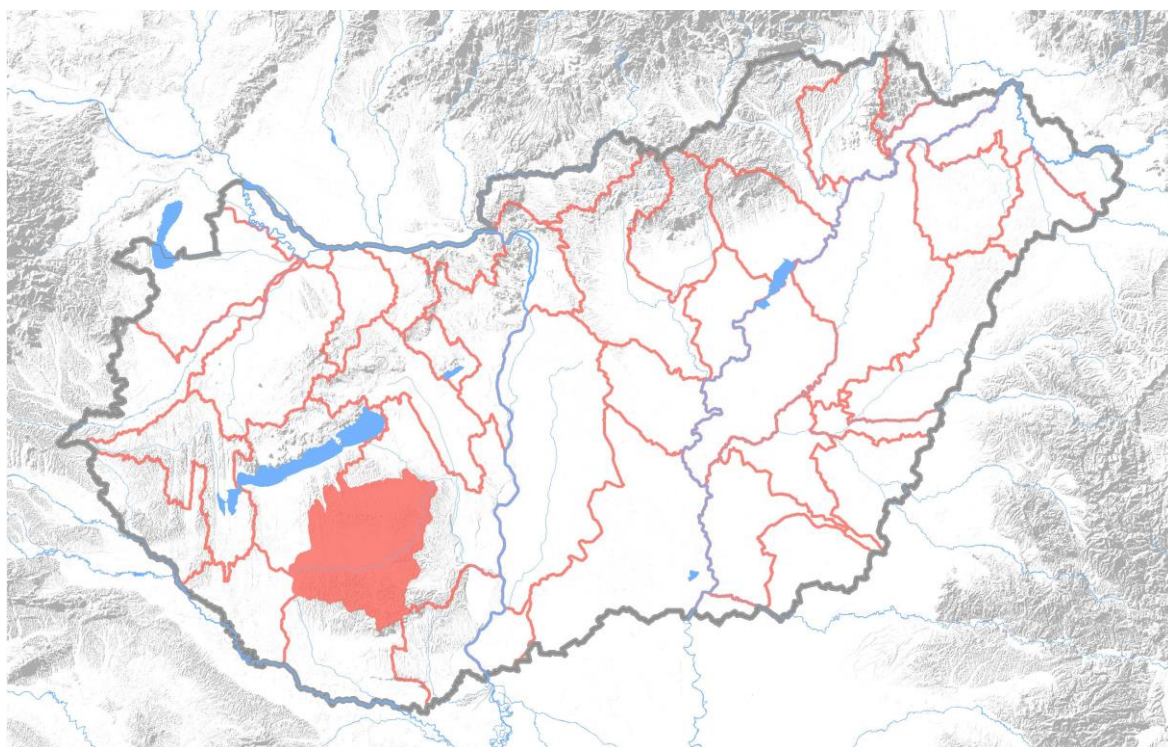

Közép-dunántúli Vízügyi Igazgatóság
8000 Székesfehérvár, Balatoni út 6.
Levélcím: 8002 Székesfehérvár, Pf. 281
Telefon: (22)315-070 Fax: +36 (22) 313-275
Email: szekesfehervar@kdtvizig.hu Web: www.kdtvizig.hu

JELENTŐS VÍZGAZDÁLKODÁSI KÉRDÉSEK

1-12. Kapos vízgyűjtő-gazdálkodási tervezési aleggység

Székesfehérvár, 2014.

Dr. Csonki István
igazgató

1. Tervezési alegység leírása

1.1. Domborzat, éghajlat

Az alegység vízgyűjtő területe 3128 km², mely három megye, Somogy, Tolna és Baranya megye egyes területeit foglalja magába. A területből 2252 km² a Dél-dunántúli Vízügyi Igazgatóság, a többi a Közép-dunántúli Vízügyi Igazgatóság működési területére esik.

A Kapos vízgyűjtőjét délről a Mecsek északnyugati lejtői és a Zselic határolják. Az alegységet nyugatról a Belső-Somogy, északról a Külső-Somogy, keletről pedig a Tolnai-Hegyhát, valamint a Völgyesség fogja közre. A terület nyugtalan, hegyes-völgyes, dombos felszínű, igazi síkság csak a folyók völgyében található. A tervezési terület legmagasabb pontja a Zselicben található, 358 mB.f..

A Kapos völgyében és főként a Kapos mellékvölgyeiben képződő tőzegtelepek a Kapos felső folyásának forrásvidékén kezdődnek, majd a bal oldali mellékvölgyekben, dombhátak között találjuk a legnagyobb és legtöbb lápterületet.

A Kapos vízgyűjtő területén az évi csapadékmennyiség 600-750 mm, ez az érték a Dunától nyugat felé nő. Az éves csapadékból 300-350 mm jut a tenyészidőszakra. A napsütéses órák átlagos évi összege 1900-2050 óra között van. Az alegység nagyobb részének jellemző évi középhőmérséklete 10,5°C. A július havi középhőmérséklet 20,6°C–21,6°C között ingadozik. A januári középhőmérséklet tág határok között változik -8,8°C–4,8°C.

1.2. Települési hálózat

A Kapos tervezési alegységére 147 településsel az aprófalvas településszerkezet a jellemző. A települések közül térségszervező, igazgatási, gazdasági és szolgáltatási szerepköre miatt kiemelkedő jelentőségű Kaposvár, Dombóvár, Komló és Tamási. A térség délkeleti peremén meghatározó tényező Pécs, valamint Bonyhád közelsége.

1.3. Területhasználat

A területhasznosítás szerkezetét főként a felszíndomborzati adottságok, az alapkőzet és a rátelepült talajféleségek, ill. a talajadottságok alapján becsülhető termőképesség határozza meg. Az alegység területén gyenge és kiváló termőképességű talajok egyaránt előfordulnak. A szántók aránya meghaladja az 55%-ot, ebből adódik, hogy a mezőgazdasági hasznosítás dominál a területen. Az erdők aránya is az országos átlag feletti, 25%.

Az alegység területhasznosítási szerkezetét nézve a mezőgazdasági hasznosítás dominál, azonban jellemzően a nagyobb települések környezetében ipari tevékenység is folyik. A mezőgazdasági hasznosítás szempontjából a területen a művelési ágak az alábbiak szerint alakulnak (a művelési ágak megoszlása területenként eltérő):

1.4. Víztestek az alegység területén

A tervezési alegységen a 49 db vízfolyás víztest mindegyike természetes, de közülük 22 db erősen módosított. Ennek fő oka a jelentős mederszabályozás illetve a völgyzárógátas tározók jelenléte. A vízgyűjtőn mesterséges vízfolyás víztest nincs.

A vízfolyások jelentős része a terület jellegéből adódóan dombvidéki, de van 1 dombvidék-hegyvidéki és 3 síkvidéki jellegű, geokémiai jellege alapján kivétel nélkül meszes. A mederanyag szemcsemérete alapján a víztestek közepes-finom anyagúak.

A mederesés - a vízfolyások teljes hosszára vonatkoztatva - főként közepes esésű, azaz 1 % és 5% közöttiek. Az alegység felszíni víztestei közül 41 kis, 6 közepes, 1 pedig nagy vízgyűjtő területtel rendelkezik.

Az állóvíztestek közül tizenegy mesterségest találunk. A mesterséges állóvizek dombvidéki és síkvidéki jellegűek, geokémiai jellegűeket tekintve meszesek, kis területűek, többnyire sekély mélységűek és időszakosak.

A kijelölt felszín alatti víztestek közül a Kapos - vízgyűjtő elnevezésű sekély porózus (talajvíz) és porózus rétegvíz, a Mecsek sekély hegyvidéki és porózus hegyvidéki, a Mecsek-karszt és a Közép- Dunántúli- termálkarszt és Mecseki termálkarszt, valamint a Délnyugat-Dunántúl porózus termál víztest tartozik az alegységhez.

A felszíni víztesteket érő terhelések döntő többségének hajtóereje a mezőgazdaság, a településfejlesztés, valamint a turizmus és rekreáció, felszín alatti víztestek esetében pedig a mezőgazdaság, a településfejlesztés és az ipar.

2. Jelentős emberi beavatkozások

2.1. Belvízrendezés

A vízfolyás alsó 66 km-es szakasza a 04.06. Tolnanémedi-Dombóvár belvízvédelmi szakasz része. A belvízvédelmi szakasz területe 72 km², tulajdonképpen a Kapos 65,3 km hosszan elnyúló, átlagosan 1,5-2,0 km szélességű keskeny völgye, mely magába foglalja a Kaposba torkolló dombvidéki kisvízfolyások torkolati szakaszait is. A Kapos teljes vízgyűjtője 3.128 km², melyből a KDTVIZIG működési területére 876 km², a fennmaradó 2.252 km² a DDVIZIG területére esik. Területe három megye, Somogy, Tolna és Baranya megye egyes területrészeit foglalja magába.

2.2. Árvízvédelmi célú beavatkozások

A Kapos első szabályozása 1770-es években kezdődött a mocsaras területek lecsapolásával. 1932-ben átfogó mederrendezések történtek. Az 1950-es évek közepén Kaposvár belterületén megépítették a beton támfalat és a belterületi hidak átépítése is megtörtént.

Az 1970-es években további mederbővítések és rendezések történtek. A munkálatok szükségességét a vízvezetés biztonságának további növelésén kívül a meder és a parti sáv gépi fenntartásra való alkalmassá tétele indokolta.

Tekintettel arra, hogy a Kapos medre a végtelenségig nem növelhető a vízkárok csökkentése érdekében 1970-es években átfogó tanulmányterv készült „A Kapos tározós vízrendezése” címen, melynek célja a lefolyás szabályozás vizsgálata volt mellékági tározók alkalmazásával. Ezt követően két északi mellékágra Deseda-patak, Hársasberki-patak) árvízcsúcs-csökkentő tározók épültek.

Jelentős vízgyűjtővel rendelkező bp-i mellékág az Orci-patak. Itt az első jókarbahelyezési munkák az 1890-es években történtek. Jelenlegi állapotára az 1980-as években lett kiépítve. Legjelentősebb jobb oldali mellékág a Surján patak. Első jókarbahelyezése 1878-ban készült, majd 1941-ben és 1957-ben végeztek munkálatokat. Az 1970-es évek végén nyerte el jelenlegi formáját.

A kisebb vízgyűjtőterülettel rendelkező vízfolyásokon ugyan komoly árvízcsúcs-csökkentő tározó nem épült, de számos halastó és kisebb tározó lassítja a vizek gyors levonulását.

2.3. Változás a hosszirányú átjárhatóságban tározások, duzzasztások hatására

A mellékvízfolyások szinte mindegyikén egy vagy több halastó is található, amely jelentősen befolyásolja a vízfolyásokon az árhullámok levonulását, valamint a hordalékviszonyok alakulását. Vízhatszámítás szempontjából a tógazdaságok túlsúlya jellemző, mely tavak, tórendszerek völgyzárógátas vagy hossz-töltéses kialakításúak, több esetben pedig „tőfűzér”-ként jelennek meg az adott vízfolyásokon. A tavak többségén intenzív halgazdálkodás folyik, melyek üzemeltetése maga után vonja a folyamatos vízpótlást és az időnkénti fenékvíz leeresztést.

A völgyzárógátas tavak esetében a völgyzárógát, a hosszöltéses tavak esetében a tavak vízellátását biztosító duzzasztók jelentik a legfontosabb emberi beavatkozást, melyek a vízfolyások hosszirányú átjárhatóságát akadályozzák. A tározás a vízfolyások vízminőségére is kedvezőtlen hatással van.

Problémaként merülhet fel egyes vízfolyások vízhiányos állapota is ott, ahol több tó, tórendszer működik, mint amennyit a vízfolyás vízhozama elbír. Ugyancsak jelentős hatással bír, hogy a halgazdaságok időnkénti vízleeresztése rövid időn belül (késő ősszel egy-két hónap) jelentős mennyiségű vizet és szerves anyagot juttatnak az érintett vízfolyásba.

2.4. Szennyvízelvezetés, szennyvízelhelyezés

A **Kapos alegység** KDTVIZIG területére eső részén négy jelentős kommunális szennyvíztisztító telep üzemel. A dombóvári telep kapacitása 33 ezer LE, mely a telepről a Kaposba vezetett tisztított szennyvíz éves mennyisége 664 em³/év. E szennyvíztelep gyűjtő össze és tisztítja a város agglomerációjából származó szennyvizet is. Tamási városi szennyvíztisztító telep kapacitása 328 em³/év, 12.000 LE. A Koppány patakba bocsátott tisztított szennyvíz mennyisége 241,7 em³/év. A telep megfelelő határfokkal üzemel, az átlagos terhelése a tervezettnél alacsonyabb.

A Kapos DDVIZIG-hez tartozó részén lévő 124 település közül 39 településen üzemel jelenleg szennyvízelvezető hálózat, valamint 2 jelenleg még nem csatornázott településen folyik a szennyvízcsatorna hálózat kiépítése. A csatornázott településekről összegyűjtött szennyvizet a vízgyűjtő terület 13 szennyvíztisztító telepén kerülnek megtisztításra.

A Balaton közvetlen nevű alegység területén lévő balatonlellei szennyvíztisztító telep tisztított szennyvizet a Kapos vízgyűjtőre vezet. A szennyvíztisztító telep hidraulikai kapacitása 14.400 m³/d. A telep működését az időjárási hatások és a szezonális jelleg jelentősen befolyásolják, a szervesanyag-terhelés változó. A 2013. évi adatok alapján a telep éves hidraulikai terhelése 1.917 ezer m³ volt. A keletkező szennyvíziszap komposztálás után mezőgazdasági területen kerül elhelyezésre. A szennyvíztisztító telepről elfolyó tisztított szennyvíz minősége időnként, főként szezonban meghaladja az előírt határértékeket. A tisztított szennyvizet kivezetésre kerülnek a Balaton vízgyűjtőjéről, a befogadó a Kapos vízgyűjtő területéhez tartozó Nagy-Koppány patak felső szakasza (62 + 223 km szelvénye). A patak ezen szakaszán az augusztusi kisvizek idején a szennyvíztelepről érkező tisztított szennyvíz vízhozama jóval meghaladja a vízfolyás vízhozamát.

A vízgyűjtőn a legnagyobb koncentrált tisztított szennyvízkibocsátó a kaposvári és a komlósi szennyvíztisztító telep, mivel a két városban összegyűjtött szennyvizet kívül a kistérségi rendszerek formájában csatlakozó településekről érkező szennyvizet tisztítása is ezeken a telepeken történik.

A szennyvíztisztító telepek közel egynegyede a tisztított szennyvizet közvetlenül időszakos vízfolyásba vezet. Ezeknek a telepeknek a tisztított szennyvíz kibocsátása 350-400 m³/nap, maximálisan 500-550 m³/nap. Jellemzően elmondható, hogy a nagyobb szennyvíztelepek, nagyobb vízhozamú vízfolyásokba bocsátják a megtisztított szennyvizet.

A csatornázatlan településeken a keletkező szennyvíz csak részben kerül zárt gyűjtőben összegyűjtésre, jelentősebb részük a talajban elszikkad, vagy az élővízbe jutva okoz szennyezést.

2.5. Jelentős vízkivételek felszíni és felszín alatti vizekből

A térségben alapvetően mezőgazdasági jellegű tevékenységeket folytatnak, így csak néhány jelentősebb ipari vízkibocsátó található. A Kaposvári Cukorgyár a Kapos folyóba, a Pick Szeged Zrt. alsómocsoládi húsüzeme a Hábi-csatornába, a Coats Kft. kaposvári gyára a Füredi árokba évente jelentős mennyiségű használt vizet vezet. Dombóváron a Gemenc Volán telephely, Regölyön a Gagarin-majorban lévő gépkocsi-mosó szennyvizet kerül előtisztítás után közvetlenül bevezetésre a Kaposba.

A vizsgált alegység területén 2 helyen található termálfürdő, ill. városi uszoda.

Dombóváron, a Gunaras Strand- és Gyógyfürdő használt vizei (engedélyezett kibocsátható használtvíz mennyiség: 864 m³/d) egy ún. tisztító-tavon keresztül, a fürdő területe mellett haladó árokon keresztül a Nagy-konda patakba kerülnek bevezetésre.

A Tamási Termálfürdőben keletkezett kommunális szennyvizek valamint a használt vizek egy része a városi közcsontra hálózatba jut ill. a medencék használtvizeit (túlfolyóvizek, egyéb fürdővizek stb.) kezelés nélkül egy nyíltfelszíni csatornába, majd az árkon keresztül a Koppány-patakba vezetik. A felszíni vízbe kibocsátható engedélyezett használtvíz mennyisége 458.653 m³/év

Az alegység KDTVÍZIG területére eső településeinek vízellátása rétegvizekre települt vízbázisokból történik. A mélyebb rétegekben található vízkészletek védettnek tekinthetők a felszíni hatásokkal szemben, sérülékeny vízbázis nincs ezen a területen. Nagyobb vízkivételek közé sorolható a Dombóvári vízmű 3.600 m³/nap kitermelése, de említésre érdemes még Tamási Város vízműve (1.500 m³/nap) és Hőgyész-Duzs településeké is (600 m³/nap).

Az alegység területén D felé haladva a felső-pannóniai rétegekben tárolt víz réteg eredetű ammónium-ion és vastartalma nő, határérték feletti.

A kisebb vízfolyásokkal szabdalta dombvidéki területeken a vízfolyások közti terület beszivárgási terület, itt a rétegvizek földtani értelemben nem védettek, így azokban akár 100 m mélységben is megjelenik a nitrát. A fentiekben jelzett problémák az alegységre általánosan jellemzők, így vízátervezéssel a vízminőségi gondok nem megoldhatók, vízkezelési technológia szükséges.

Az alegység középső részén a felső-pannon vízadó szinttájak (porózus homokrétegek) egységes hidraulikai rendszert képeznek, így a rétegvíz túltermelése nagyobb területre kiterjedő depressziót okoz. Ez a jelenség Dombóvár, Kaposvár és Tamási térségében figyelhető meg.

A Tamási és a Gunaras Fürdő a térség két jelentősnek mondható termálvíz hasznosító fürdője. Előbbinél 1.140 m³/nap, utóbbinál 600 m³/nap az engedélyezett kitermelhető termálvíz mennyisége.

Mezőgazdasági kivétel öntözés céljára engedélyezett a Kaposon 211 em³/év mennyiségben. A Koppány patakon 1.266 em³/év engedélyezett.

Az öntözési célú felszíni vízhasználatok az utóbbi időben kismértékben csökkentek, elsősorban a bizonytalan vízszolgáltatás miatt. A felszíni vízkészletek időszakos hiánya megnövelte a felszín alatti vízkészletek iránti igényt még a fő vízfolyások mentén is.

Meg kell említeni azonban a vizek hasznosítását, védelmét és kártételeinek elhárítását szolgáló tevékenységekre és létesítményekre vonatkozó általános szabályokról szóló 147/2010 (IV.29.) Kormányrendelet vonatkozó paragrafusát, mely szerint „Felszín alatti víz öntözési célú igénybevétele csak felszíni vízbeszerzési lehetőség hiányában engedélyezhető”.

Jelentős a halastavak vízhasználata, melyek a Kapos, Koppány vízfolyás mellékágain létesültek. A halastó-gazdálkodással összefüggésben engedélyezett vízhasználat meghaladja a nagyvizek levonulásán kívüli időszakban a rendelkezésre álló vízmennyiséget, mely az alsó szakaszokon vízhiányt okoz.

2.6. Mezőgazdasági eredetű szennyezések

Az alegység területén a korábbi évtizedekhez képest – gyakran a termelés visszaesése miatt – jelentősen lecsökkent a mezőgazdaság szennyező hatása. A tervezési terület DDVIZIG-hez tartozó részén a 315/2005. (XII.25.) Korm. rend 3. sz. melléklete alapján jelentős terhelésnek minősül 39 állattartó telep tevékenysége, melyek 3 sekély felszín alatti víztestet veszélyeztetnek. Dombóvár térségében 4 jelentős hízó kibocsátású sertéstelep üzemel (Dalmandi Mg. ZRt. Csurgópusztai, Szarvasdi, Nagykonduai és a Döbröközi sertéstelep).

Ezek a telepek nem vezetnek közvetlenül a befogadóba hígtrágyát, de a hígtrágya kiöntözésével számottevő diffúz szennyezést idéznek elő a vízgyűjtőn.

Az elmúlt években megkezdődött az állattartó telepek környezetvédelmi felülvizsgálata, és a trágyatároló létesítmények korszerűsítése. A környezetvédelmi felülvizsgálatok eredményei néhány esetben a talajvíz ammónium- és nitrát szennyezését mutatták, melynek oka a helytelen trágyakezelési technológia, vagy a műtrágyák (hígtrágya tárolók) nem megfelelő műszaki állapota volt. Az esetek többségében kármentesítés nem volt indokolt, a talaj és talajvíz szennyezés a műtrágyák megfelelő kialakításával, korszerűbb technológiák alkalmazásával, illetve és a jó mezőgazdasági gyakorlat betartásával kizárható.

2.7. Települési eredetű egyéb szennyezések

A tervezési alegység KDTVIZIG-hez tartozó részére eső, a vizsgálathoz alapul vett 2008-as adatbázis szerint környezeti kockázatát tekintve a 27 db lerakóból 14 db „nagy kockázatú”, 12 db „közepes kockázatú”, 1 db „kicsi kockázatú” besorolást kapott. Az azóta eltelt időszakban e lerakók közül 11 db lerakónak a rekultivációja megtörtént vagy folyamatban van (egy- v. kétütemű rekultivációval vagy teljes felszámolással), 11 db lerakó rekultivációjáról nem áll rendelkezésünkre információ, üzemelő lerakó jelenleg nincs az alegység területén.

Vízvédelmi szempontból jelentős hatásúak lehetnek azok a kommunális lerakók, melyeknek átmeneti rekultivációja megtörtént, azonban végleges záró szigetelésük kialakításának határideje: 2020.12.31., illetve 2024.12.31. (Fürged, Iregszemcse, Nagykónyi, Pincehely, Tamási).

A tervezési terület DDVIZIG-hez tartozó részén jelenleg két szilárdhulladék lerakó (Kaposvár, Kaposmérő) üzemel, melyek kapacitása jelentős terhelésnek minősül a Kapos vízgyűjtő sekély felszín alatti víztest potenciális veszélyeztetése szempontjából. A tervezési alegységen az előző tervezési ciklusban számos települési szilárd hulladéklerakó volt található, ami magában foglalta a működő, bezárt, és illegális hulladéklerakókat is. A műszaki védelem nélküli, nem üzemelő lerakókat bezárták, nagy részüket rekultiválták.

A tervezési alegység területén ipari vagy veszélyes hulladéklerakó nem üzemel.

2.8. Egyéb kémiai jellegű szennyezések

Bányászat: A Kapos alegység déli részén jelentős bányászati tevékenységet jelent a felszíni bányák (kőbányák, homokbányák és téglagyárak) művelése. Komlón a mélyműveléses szénbányászat 2000-ben befejeződött. A bányászati tevékenység újraindítása az elmúlt években kormánycélként megfogalmazódott. A területen figyelmet kell fordítani az egykori külszíni bányák gödreiben történt (történő) hulladék elhelyezésre is.

Szennyezett területek, kármentesítés Környezetszennyezések a területen felszín alatti tartályok lyukadásából, veszélyes anyagok helytelen tárolásából adódtak. A DDVIZIG területén jelenleg Kaposváron, Kaposszekcsőn, Kiskorpádon, Komlón, Nagyberkiben, Sásdon és Taszáron, összesen 12 helyszínen folyik környezeti kármentesítés. Egy helyszín kivételével a talaj mellett a talajvíz is elszennyeződött. A szennyezőanyagok különböző szénhidrogének és származékaik, illetve egy esetben nehézfém és egy esetben növényvédőszer-származékok. Mindegyik helyszínen folyamatban van a kármentesítés, annak különböző szakaszaiban: 1 helyszínen tényfeltárás, 7 helyszínen műszaki beavatkozás és 4 helyszínen kármentesítési monitoring szakaszban. Tartós környezeti károsodást egyik területen sem jegyeztek be.

A KDTVIZIG területén a talajvizet is érintő szennyeződések többnyire benzin, gázolaj anyagúak. Három nagyobb kármentesítés van Dombóváron, ebből kettő, a Gemenc Volán

Zrt. telephelyén folyó mentesítés, és a MOL Rt. dombóvári bázistelepén lévő mentesítés folyamatban van. A MÁV Dombóvár fatelítő telepén 2000 óta végzett kármentesítéssel még mindig nem sikerült a megfelelő eredményt elérni, ezért a kármentesítés további finanszírozásához egy OKKP projekt előkészítés alatt áll.

3. Jelentős vízgazdálkodási kérdések

3.1. Hidromorfológia

3.1.1. Belvízvédelmi tevékenység hatása

A Kapos völgyére jellemző a szélsőséges vízjárás. A heves esőzések alkalmával elöntések sújtják a parti területeket. A depóniák és gátak emelése sem jelent megoldást, mivel a tartós nagyvízes időszakokban a mélyebben fekvő, mentett területeken, az altalajon átszivárgó víz okoz elöntéseket. Ezek a területek korábban jobbára rét, legelő művelésűek voltak. A mostani szántó művelés a rendszeres elöntések (főleg altalajon keresztül) következtében erősen megkérdőjelezhető.

3.1.2. Vízjárásban bekövetkező változások az emberi beavatkozások nyomán

Vízjárás, sebességviszonyok, vízszintingadozás nem felel meg az ökológiai jó állapotoknak. Több helyen, időszakosan a nagyobb tározók alatti mederszakaszokon jelentkezik vízhiány (Koppány, Deseda-patak, Hársasberki-vízfolyás).

A vízrendezési létesítmények, vízi medrek, műtárgyak, rendszeres műszaki szempontok szerint szükséges karbantartási, fenntartási munkáinak pénzügyi fedezete már hosszú ideje nem áll rendelkezésre. Minimális műszaki igény lenne a medrek évenként legalább egyszeri kaszálása, az iszapolások 5-10 éves ciklusidőben történő elvégzése. További nehézséget jelent a fenntartásban, hogy a korábban társulati kezelésű vízfolyások többsége az Igazgatóságok vagyongazdálkodásába kerül. A fenntartási munkák végzése az ökológiai állapot időszakos romlását idézheti elő.

3.1.3. A hosszirányú átjárhatóság korlátozás

Hosszirányú átjárhatóság hiánya mutatkozik a Kapos mellékvízfolyásain ahol több völgyzárógátas halastó épült. A fűzészerűen létesített halastavak miatt a víztestek vízfolyás jellege megszűnt.

A mezőgazdasági területekről nagymértékű a talaj bemosódás, amely túlzott feliszapolódást, morfológiai elváltozásokat okoz a vízfolyások medreiben.

A völgyzárógátas tavak/tározók jellemzően erősen feliszapolódtak, mely egyrészt negatív hatással van a tavak vízminőségére, másrészt a feliszapolódottság miatt csökken a tározótér. A tavak/tározók tulajdonosai a halrácsok/árapasztók magasításával (bedeszkezés) az üzemi vízszintnél magasabb vízszintet tartanak. A magasabb vízszint tartása csapadékos időszakban jelentősen megnöveli a helyi vízkár kialakulásának kockázatát.

A természeteshez közelítő medermorfológia, valamint a parti növényzet hiányában a jó ökológiai állapot nem érhető el.

3.2. Szerves - és tápanyag szennyezések hatásai

3.2.1. Felszín alatti vizeket érintő szerves - és tápanyagszennyezések

Az alegység területén intenzív mezőgazdasági tevékenység folyik, melynek következtében a felszín alatti vizek jelentős környezetterhelést kapnak. Az állattartó telepek és az intenzív mezőgazdasági művelés jelentősen hozzájárul, hogy a talajon keresztül a szennyeződések beszivárognak a felszín alatti vizek sekély vízadóiba, valamint már a mélyebb vízadókba is,

ezen tevékenységek következtében a vizek nitrát és nitrit koncentrációja magas. Az alegység területén lévő kommunális hulladéklerakók többségének felszámolása már megvalósult (esetenként a rekultiváció még folyamatban van), a kétütemű rekultivációjú telepekhez szükséges a források biztosítása, illetve azok vizsgálata.

A mezőgazdaságból származó terhelések enyhítésére megoldást jelenthet az agrár-környezetgazdálkodás területalapú, vissza nem térítendő támogatása, melynek célja a termőhelyi adottságoknak megfelelő termelési szerkezet, a környezettudatos gazdálkodás és a fenntartható mezőgazdasági gyakorlat kialakítása. A program a környezet állapotának javítása, minőségi ételmszer előállítás, valamint a gazdaságok életképességének megtartása és gazdasági hatékonyságának növelése, jogszabályban meghatározott célprogramok által előírt kötelezettségvállalások alapján felmerülő többletköltségek és kieső jövedelem ellentételezésével valósul meg.

3.2.2. Felszíni vizeket érintő szerves - és tápanyagszennyezések

A halastavak, duzzasztások hatása kedvezőtlen a vízminőségre, hiszen a folyóvizekre jellemző vízminőség a tározás hatására jelentősen megváltozik, alga tömegprodukciók alakulhatnak ki.

A természetes parti zonáció, az árnyékoló erdősáv hiánya miatt a víztestet vízi vagy mocsári növényzet növi be, amitől a víz oxigén és szervesanyag háztartása megváltozik, oxigénhiány alakulhat ki, a lebontó folyamatok felgyorsulnak. A rendszeres karbantartás költséges, és csak átmeneti megoldást jelent.

A települések nem mindig kellően tisztított vizeit a vízfolyásokba vezetik, rossz hatást gyakorolva a vizek kémiai és biológiai állapotára.

A balatonlelleli szennyvíztisztító telepről elfolyó tisztított szennyvíz minősége időnként, főként szezonban meghaladja az előírt határértékeket, így komoly terhelést jelent a Koppány felső szakaszán.

Ott, ahol a Szennyvíz Program nem hat megfelelően a felszíni vizek minőségére a megfelelő műszaki intézkedések megvalósulása érdekében, szigorúbb szabályozási intézkedések lesznek szükségesek elsősorban a környezeti célkitűzésekhez igazodó vízszennyezettségi (környezetminőségi és vízminőségi) határértékek alapján, ahol szükséges egyedi határértékek meghatározásával, illetve felülvizsgálatával. Ahol a befogadó terhelhetősége indokolja, szükséges lehet a meglévő szennyvíztisztító telep hatásfokának növelése; a természetközeli utótisztítás (pl. nyárfás tisztítás, talajba történő szennyvíz kibocsátás) megvalósítása, a terhelhetőség szempontjából a jelenleginél kedvezőbb befogadóba történő szennyvíz-átvezetés, vagy a kezelt szennyvíz más környezetkímélő elhelyezése. Végül lehetséges a hagyományos és természetközeli tisztítás kombinációja, amikor is a nyári vegetációs időszakban a természetközeli utótisztításra kerül sor, télen viszont a hagyományos tisztítás működik. A kommunális hálózatot túlterhelő ipari eredetű bevezetések csökkentése érdekében a technológia kiegészítése (előtisztítás), vagy önálló szennyvíztisztító létesítése válhat szükségessé.

3.3. Egyéb szennyezések

A használt termásvíz megfelelőségének biztosítása érdekében ösztönözni szükséges a költséghatékony megoldások megvalósulását (pl. komplex hasznosítás, komplex hőhasznosítás, sótalánítási eljárások alkalmazása). A használt termásvíz felszíni vizekbe történő bevezetésének szabályozását a befogadó ökológiai állapotának kell alárendelni.

A múltbéli szennyezések felszámolására, a kármentesítésekre a jövőben is forrásokat kell biztosítani a VKI prioritásainak megfelelő ütemezésben.

3.4. Vízkészlet-gazdálkodási problémák

Az alegység legjellemzőbb vízadó képződményei a közép és durva szemű homokok, amelyek között finomszemű agyagos rétegek helyezkednek el. Az alegység középső részét érintő a rétegvíz túltermelése nagyobb területre kiterjedő depressziót okoz. Ez a jelenség Dombóvár, Kaposvár és Tamási térségében figyelhető meg. Az alegység területén a gazdálkodók több esetben víztakarékos növénytermesztési módra álltak át, így csökkentve a felszín alatti víz igénybevételét.

Az öntözési célú felszíni vízhasználatok az utóbbi időben kismértékben csökkentek, elsősorban a bizonytalan vízszolgáltatás miatt. A felszíni vízkészletek időszakos hiánya megnövelte a felszín alatti vízkészletek iránti igényt még a fő vízfolyások mentén is. A vízfolyásokra települt halastófüzerek miatt gyakoriak a vízkészlet-hiányok, itt a tulajdonosok között a vízeresztések és az üzemeltetés összehangolására van szükség a megfelelő lekötött vízmennyiségek biztosítására.

A Ivóvízbázis-védelmi Program folytatásának keretében az alegység területén lévő még nem diagnosztizált vízbázisok diagnosztikai vizsgálatára szükség van, ehhez viszont a megfelelő forrásokat biztosítani kell a vízművek számára. A hátralévő diagnosztikai vizsgálatok elvégzését, a vízbázisok biztonságba helyezését és a biztonságban tartását jelentős vízgazdálkodási kérdésnek tekintjük. Azon vízbázisok melyek sérülékenynek minősülnek, szükséges a megfelelő intézkedések megtétele a 123/1997. (VII.18.) kormányrendeletnek megfelelően.

Az alegység déli részén a Mecseki hideg- és termálkarszt területén karsztvíz kivételek is találhatóak. Ezen rétegekre települt sérülékeny üzemelő ivóvízbázisok a Bakóca, Mindszentgodisa, Orfú-Vízfő forrás, Komló-Mánfa-Kőlyuk.

Orfú-Vízfő forrás és Kőlyuk karsztvize a felszíni szennyeződésekre nagyon érzékeny, ezért vize csak megfelelő biztonsági intézkedések után használható. Orfú-Vízfő forrás csapadékból közvetlenül utánpótlódik, amelyet a nagy változékonysága is mutat.